

Nádor Orsolya¹

A magyar mint idegen és mint származási nyelv tanításának néhány kérdése

1) Anyanyelv – származási nyelv – idegen nyelv

A címben foglalt fogalmakat sokféle módon lehet megközelíteni, így egyebek között az elsajátítás és a tanulás, az érzelmi kötődés, az oktatás, a kompetencia felől. A következőkben a pedagógiától talán első látásra messzire eső oldalról szeretném e három fogalom összefüggéseit és különbözőségeit feltárni: ez a nyelvpolitikai-nyelvtervezési (és bizonyos fókig szociolingvisztikai) szemlélet.

	Anyanyelv	Származási nyelv	Idegen nyelv
Nyelvpolitikai státus	Többségi (+őshonos kisebbségi)	Kisebbségi: bevándorolt (jogok???) // őshonos	Kevésbé vagy széles körben tanított
A nyelv beszélőinek helyzete	Biztonságos, de csak többségi helyzetben L1 = anyanyelv (Kisebbségi anyanyelv: L1 v. L2 dominancia; kétnyelvűség)	Bizonytalan: L1? L2? Jellemző a felcserélő kétnyelvűség, a befogadó ország nyelve a domináns; Úton az asszimiláció felé	A fenti tényezőtől függ
A nyelv presztízse és használati köre	Magas presztízsz; teljes használati kör szóban és írásban (Kisebbségi nyelvként több változat lehetséges)	A belső és a külső presztízsz eltérő lehet; a használati kör korlátozott	A presztízsz és a hasznosság a fenti tényező függvénye; használati köre az egyén akaratától, lehetőségeitől függ
A kompetencia jellemzője	Korlátlan (szóbeli és írásbeli)	Korlátozott (a szóbeliség elsődlegessége)	Korlátozott (a nyelvoktatás céljától és módszereitől függ)

1. táblázat: Az anyanyelv, a származási nyelv és az idegen nyelv nyelvpolitikai metszete

A táblázatból látható, hogy a két- vagy többnyelvű kisebbségi és a származásnyelvi közösségek esetében a nyelvi dominancia lehet első, vagy akár másodnyelvi is, ami azt jelenti, hogy a második

¹ A szerző a Károli Gáspár Református Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékének habilitált docense, valamint a Zágrábi Egyetem vendégprofesszora. Elektronikus levélcím: nador.orsolya@kre.hu. Jelen írás a Balatonfüreden 2013. augusztus 28-án elhangzott előadás írott változata.

nyelv (a többségi környezet nyelve) magasabb presztízssű, a beszélő biztonságosabban mozog abban a közegben, főként, ha a tanulmányait is azon a nyelven folytatja. A kisebbségi anyanyelv belső presztízse akár igen magas is lehet – a származási nyelv esetében azonban maguk a nyelvcsereben mind nagyobb mértékben érintett nemzedékek járulnak hozzá szórványközösségük lassúbb vagy gyorsabb asszimilációjához. A beolvadás üteme nagymértékben függ az adott közösség létszámától, életkorától, nyelvallapotától, vitalitásától, szervezettségétől, valamint az anyaországgal való kapcsolatától.

Szórványközösségnek, más elnevezéssel *diaszpóráközösségnek* tekinthetők mindazon csoportok, akiknek az élettere nem érintkezik a nyelvközösség magvát alkotó anyaországi területekkel, akik mindig kisebbséget alkotnak – bár történelmi helyzetükből adódóan lehetnek őshonosak, vagy bevándoroltak, ennél fogva kisebbségi és nyelvi jogaik kiterjedtsége is különböző; nyelvi szempontból pedig a másodnyelvi dominancia, a korlátozott kompetencia és használati kör jellemzi. A csoport belső vitalitása, hagyományai és szervezettsége lehetővé teheti a akár nyelvmegőrzést, de a nyelvcsere, a nyelvvesztést is, valamint a már elveszített, vagy soha meg sem szerzett származási nyelv újra felfedezését.

2) A származásnyelvi jellemzők pedagógiai hozadéka

Akár az őshonos, akár a bevándorolt szórványközösséget vizsgáljuk, közös jellemzőjük, hogy az első nyelvi oktatás igen gyenge lábakon áll, hivatalos támogatást nem, vagy alig kap, és léte elsődlegesen a közösség önmegtartó erejétől függ. A többségi államok ugyan biztosítanak nyelvhasználati és oktatási jogokat a területükön élő őshonos etnikumoknak – leggyakrabban teljesíthetetlen százalékos arányokhoz kötve, a bevándorolt közösségeknek viszont csak akkor van joguk az anyanyelvük nyilvános szintereken történő használatához, így az oktatáshoz is, ha az adott állam törvényei, gazdasági helyzete és a kisebbségekhez való viszonya ezt lehetővé teszi. A közösségek mindenkor vezetői ezzel szemben arra törekcsenek, hogy ne legyenek kiszolgáltatva a többségi akarathoz, ebből következően viszont csak a saját erejükre, szellemi kapacitásukra és szerencsés esetben anyaországuk segítségére számíthatnak.

A származási nyelv átadására és átvételére irányuló szándékot erősen befolyásolják azok a körülmények (történelmi, politikai háttér, belső migráció), amelyek létrehozták a szórványközösséget, valamint a vegyesházasságok gyakorisága, a szétvándorlás, a nyelvvel való belső azonosulás mértékének változásai, valamint a külső azonosítás elfogadása vagy elutasítása. Az utóbbi esetre jellemző, hogy a gyermek nem akar a saját közösségének rendezvényeire járni, részt venni a hétvégi iskola, a cserkészcsapat foglalkozásain, mert nem akar különbözni többségi társaitól.

Fontos pedagógiai hozadékként kell említenünk, hogy a származási nyelv és a kultúra átadása sok esetben a közösség olyan lelkes, de nem szakképzett tagjaira hárul, akik egyéb munkájuk mellett, a szabad idejükben, autodidakta módon szereznek oktatási tapasztalatokat. Az ő számukra nagy segítség a „külső” törődés, a helyben, vagy Magyarországon szervezett rendszeres képzéseken, továbbképzéseken való részvétel, ahol nemcsak különféle előadásokat hallhatnak, hanem találkozhatnak olyan sorstársakkal is, akik hozzájuk hasonló gondokkal küszködnek, és igen nehéz választ találniuk egy-egy oktatásszervezési vagy tartalmi probléma megoldására.² Ezzel szemben a magyar mint idegen nyelvi szaktanárok képzése már több mint harminc éves múltra tekinthet vissza, és egyre inkább követelménnyé válik még a nyelvviskolákban is a szakos végzettség. A származásnyelv

---

² A Grundtvig Tanulási Kapcsolatok program keretében 2008 és 2010 között több ország (Finnország, Észtország, Magyarország és Németország) kutatói dolgoztak egy „tanári hálózat” létrehozásán, és egy olyan honlap megvalósításán, amely az elszigetelten, magukra hagyva dolgozó magyarnyelv-tanárok számára próbál segítséget nyújtani. A Te-Le-Hu program hálózatához folyamatosan lehet csatlakozni, eredményei pedig ma is elérhetők a Finn-Magyar Társaság honlapján keresztül: <http://suomiunkari.fi/telehu/>.

kérdése leginkább a tipológiai bevezetések során, valamint a kisebbségtörténeti és tankönyvelemzési tantárgyak kapcsán jelenik meg, de arra az összetett képességeket követelő tanítói és tanári feladatra, amely egy diaszpóráközösségben vár a pedagógusra, a jelenleg második tanárszakként működő képzés nem nyújt mélyreható felkészítést.

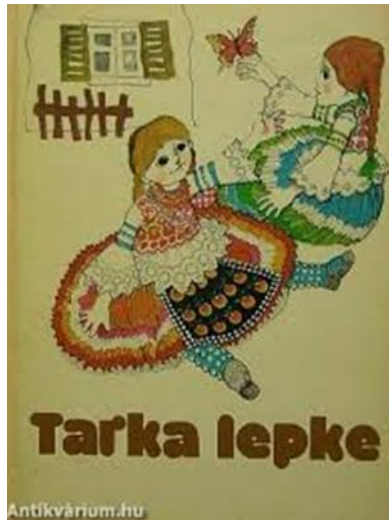
A magyar mint idegen nyelv tanításától több területen, így személyi feltételeiben, életkori és motivációs szempontból is különbözik a származásnyelv átadása. Míg az előbbit főként a fiatal és az idősebb felnőtt korosztály választja, vagy azért, mert vonzza a kihívás, és hallotta, hogy a magyar nehéz nyelv, különleges nyelv, vagy azért, mert a tanulmányaihoz van rá szüksége (például magyar orvosi egyetemen tanul, és előbb-utóbb beszélnie kell majd a betegekkel), vagy pedig azért, mert érzelmi ösztönzést kapott egy baráttól, barátnőtől; a származásnyelv elsajátítására a helyi közösség gyermek és fiatal tagjai vállalkoznak – erős családi indíttatásuk és az ott kapott érzelmi motivációk miatt.

A tananyagok tekintetében évtizedeken keresztül kiegyensúlyozott volt az idegen- és származásnyelv ellátottsága. Ez talán furcsán hangzik, de közel azonos időben, a hetvenes-nyolcvanas években élte virágkorát a Tankönyvkiadó „Tanuljunk nyelveket” idegen ajkúaknak szánt sorozata és az Anyanyelvi Konferencia (későbbi hivatalos nevén a Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága) tankönyvsorozata³, amely Szende Aladár és Ginter Károly irányításával, egészen az óvodás kortól kezdve, pontos életkori határok szerint rendezve, már „nyugati magyarokat” is bevonva a munkába abból a célból készült, hogy a magyar egyesületekben, hétvégi iskolákban legyen olyan tankönyv, amelynek már a pusztán létezése is emelhetné a származásnyelvi oktatás presztízsét. Az elkészült tankönyvek az ún. „nagybetűs kultúra” értékeit közvetítették, a magyar néphagyományokat (meséket, népdalokat), irodalmi és történelmi eseményeket, személyeket igyekeztek a középpontba helyezni, a magasabb szinteken szemelvényeket, verseket olvastattak, szemben a kortárs magyar nyelvkönyvek grammatizáló felfogásával.

Ugyanakkor azt is meg kell jegyezni, hogy a Magyarországon szerkesztett és nyomtatott könyvek meglehetősen nagyméretűek és súlyosak voltak, nehezen jutottak el tengeren túli rendeltetési helyükre, sőt több esetben a helyi emigrációs közösség el is zárkózott attól, hogy a kádári Magyarországról érkező tananyagot használjanak.

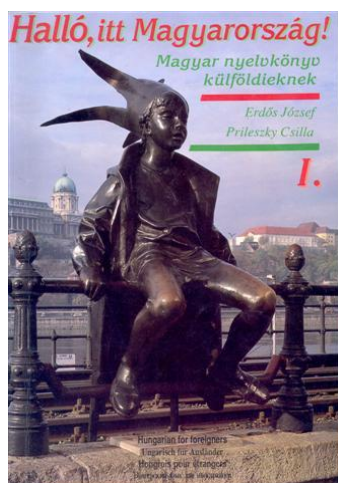
---

³ A sorozat részei (életkorok szerint): *Kis szótár* (4–7 éveseknek), *Süni kalandjai* (4–7 éveseknek) *Tarka lepke* (6–8 éveseknek), *Aranyhíd* (8–12 éveseknek), *A magyar szavak világa* (8–12 éveseknek), *Beszéljünk magyarul!* (12–15 éveseknek), *Hogyan mondjuk helyesen?* (16–20 éveseknek).

A későbbiekben, amikor megváltoztak a nyelvtanulói igények, a kommunikatív nyelvoktatás hódított, és rövid idő alatt használhatatlannak bizonyultak az erősen grammatikaközpontú nyelvkönyvek, főként angol mintákat követve kezdtek megjelenni az újabb, igényesebb tartalmú és kivitelű magyar nyelvkönyvek. Ezek olyan átütő erejűnek bizonyultak, hogy mindenki használta, bárhol, bárkinek is tanította a nyelvet – annak ellenére persze, hogy némelykor már az első néhány óra után világossá vált: nincs olyan tankönyv, ami mindenkinek egyformán megfelelne. Talán évtizedekig a legnépszerűbb könyv Erdős József és Prileszky Csilla munkája, a *Halló, itt Magyarország I-II.* volt, amelynek első kiadása 1991-ben jelent meg, ezzel versengett a Debreceni Nyári Egyetem Hungarolingua-sorozatának első darabja, amelybe nemcsak tankönyv és munkafüzet, hanem hangkazetta, videofilm, video-munkafüzet, szótár, sőt egy számítógépen használható lemez is tartozott. Ez volt az első igazi oktatócsomag, amelyet ugyan a szerzők elsődlegesen debreceni tanulmányokra szántak, mégis igen széles körben terjedt a használata részben korszerű, kommunikatív tartalma, részben igényes kivitele, s nem utolsósorban a csomagba tartozó, különlegességnek számító, kiegészítő film- és hanganyagai miatt. Szerencsére erre a sorozatra nem érvényes, hogy a szerzői szándék megvalósulását megakadályozta volna az előállítás magas költsége, és megjelent a második, majd a harmadik teljes oktatócsomag is – azóta többször átalakítva, beépítve a felhasználói

tapasztalatokat, majd egymás után elkészültek a kiegészítő könyvek is, amelyekből a ragozást, a hallás utáni szövegértést, az írott szövegek megértését stb. lehet gyakorolni.⁴

A kevésbé ismert nyelvek sajátosságai közé tartozik az is, hogy kezdő szinten még könyvkiadói mércével is mérhető mennyiségű nyelvtanuló van, de a magasabb szinteken már általában feleződik a tanulói létszám, és a könyvek kiadása egyre kevésbé hoz nyereséget. A származási nyelv és kultúra tanítására alkalmas tananyagok létrehozásának anyagi terheit az anyaországoknak kell vállalniuk, mivel a szórványközösségek igen ritka esetben rendelkeznek belső forrásokkal. Ezt felismerve, 2004-ben elkezdődött a számítógép mellett felnőtt generáció legkorszerűbb igényeit is kielégítő tananyagfejlesztés a Határon Túli Magyarok Hivatala, majd a Szülőföld Alap támogatásával, a Balassi Intézet szakmai irányításával, és létrejött a már olvasni tudó kisebbeknek szánt *Kiliki a Földön* oktatócsomag kezdő és középhasaladó kötete, a könyvek anyagát kiegészítő, 10 részes oktatófilm, amit a Duna Televízió készített és vetített, valamint az interneten megoldható multimédiás feladatsorozat, amelyben 10 x 10 feladat kapott helyet. (Érdekes egybeesés, ugyanakkor mutatja az elkötelezettség nemzedékek feletti voltát is, hogy a Kiliki-tananyagok egyik szerzője Szende Virág, az Anyanyelvi Konferencia sorozatát irányító, gondozó, író Szende Aladár lánya.) Ezzel párhuzamosan, a kezdő, középhasaladó és haladó fiatalok, valamint életkortól függetlenül, az idősebbek számára is hasznos tananyag készült a Balassi Intézetben *eMagyarul* címmel.⁵ Ennek az első részéhez kapcsolódik a 10 x 10 nyelven kereshető, 2000 szavas, képes-hangos interaktív „Tíznyelvű szótár”.⁶

Amikor nem az eredeti célcsoport tagjai, tehát a magyar gyökerekkel rendelkezők használják, feltűnik, hogy milyen nagy léptekkel haladnak az egyes modulok mind a szókincs, mind a nyelvtan, mind az országismeret tekintetében. A magyarázat egyszerű, a származásnyelvi háttér könnyebbé, gyorsabbá teheti az elsajátítást, hiszen van, aki már hallotta, talán használta is az egyes elemeket, a tananyag feladata pedig a rendszerezés, a tudatosítás. Az eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy a

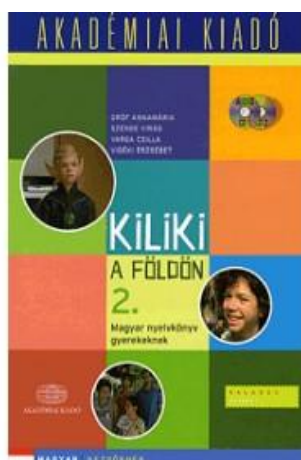
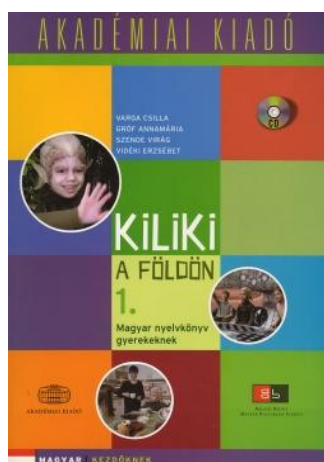
⁴ A teljes kínálatot az alábbi honlapon lehet megtekinteni:
<http://www.nyariegyetem.hu/tananyag.php>

⁵ A jelen cikk szerzője dolgozta ki a digitális oktatócsomag tervét, ill. szerkesztette a készülő tananyagokat *eMagyarul-1* (A1-A2 szint), *eMagyarul-2* (B1-B2 szint), *eMagyartanár* (útmutató a multimédiás anyagok tanárainak), *Mai magyar társadalom* (C1-C2 szintű társadalomismeret, Bori István és Masát Ádám azonos című tankönyve alapján).

⁶ A teljes anyag, az azóta készült *Ünnepeljünk együtt!* és *Miénk a vár!* című kiadványokkal együtt rövidesen megtalálható lesz a Balassi Intézet e célra, tehát a származási nyelvet oktatók számára létrehozott *eMagyar Iskola* című honlapján.

koncepció és a kidolgozás megfelelt a kitűzött célnak, már csak azt kellene elérni, hogy a könyvek és tanári segédeszközök digitális formában is elérhetőek legyenek.

A legújabb kiadványok (*Miénk a vár!* és *Ünnepeljünk együtt!*) szerzői azok a fiatal, korszerű nyelvpedagógiai ismeretekkel felvértezett magyar mint idegen nyelv tanárok, akik az elmúlt néhány évben szereztek tapasztalatokat a Balassi Intézetben mind a származásnyelvi közegekből érkezett csoportok tanításában, mind a Magyarországon, illetve külföldön szervezett továbbképzéseken. Két vékonyka füzetet adtak a magyarul már beszélő, tehát B1-B2 tudásszintű legfiatalabb korosztály kezébe azzal a céllal, hogy attól a pillanattól nyerjék meg a magyar nyelv és kultúra tanulása számára őket, amikor már tudnak olvasni, fogékonyak a mesékre, és játékos formában a tanulásra is örömmel vállalkoznak. A füzetekhez rövidesen tanári segédanyagok is társulnak, amelyek a készülő eMagyarIskola honlapon mindenki számára könnyen elérhetőek lesznek.⁷

3) Kritikus pontok a magyar mint idegen- és mint származásnyelv tanításában

Akár származási nyelvként, akár idegen nyelvként tanul valaki egy nyelvet, nem mentesül az anyanyelvi, illetve elsőnyelvi transzfer-, vagy interferencia hatásai alól. Nyilvánvalóan könnyebb a dolga – legalábbis kezdetben – annak a nyelvtanulónak, aki az általa legjobban ismert nyelvvel megegyező nyelvcsaládban marad, a későbbiekben azonban az interferenciák, a különbözőségek felismerése és tudatosítása hozhat gyorsabb eredményt. A magyar származásnyelvi környezetére döntően az interferencia jelensége jellemző.

A magyar mint idegen nyelv egyik közismert mítosza a *nehézsége*. Miközben minden új nyelv nehéz... Vagy azért, mert más a fonetikai rendszere, vagy a szóalakok, igeidők, ragozási sorok logikája eltér a korábban tanult nyelvekétől – ebben a magyarul tanulóknak többnyire van már gyakorlatuk, mivel a magyar sokszor a negyedik, ötödik idegen nyelv is lehet. Mi okozhatja mégis, hogy ez a mítosz ilyen tartósan jelen van? Az egyik ok az lehet, hogy a nyelv belső felfedezése még mindig

⁷ A magyar mint idegen nyelv tanulására készült nyelvkönyvek közül az előadás résztvevői kézbe vehették egyebek között Durst Péter már többek által ismert és használt *Lépésről lépésre* I-II. könyvét, valamint az angol közvetítőnyelvű *Easy Way* I-II. kötetét, emellett Pelcz Katalin és Szita Szilvia augusztusban megjelent *MagyarOK* A1-A2 szint című könyvét és munkafüzetét. Fontos tudni, hogy a fentebb említett anyagok mindegyike hanganyagot is tartalmaz, valamint a Lépésenként... és a MagyarOk önálló weboldallal is kiegészül (<http://www.lepesenkent.hu/index.php?page=&changelang=yes&lan=en;> <http://magyar-ok.hu/hu/home.html>).

tartogat meglepetéseket, újabb és újabb „kivételekre” kapunk magyarázatot, a jelenségeket egyre pontosabban tudjuk csoportokba rendezni. Ezeket azonban meg is kell tudni magyarázni, az anyanyelvűeknek szánt leíró nyelvtani magyarázat pedig sokszor nem elegendő vagy megfelelő, ezért a nyelvtanárnak meg kell ismerkednie a nyelv funkcionális szempontú közelítésével is, ami lehetővé teszi a „külső” nézőpont kialakítását. Röviden: a nyelvtanárnak lépést kell tartania a nyelvtudomány fejlődésével, meg kell ismernie a munkájában hasznosítható irányzatokat, s ezek mentén kell újra gondolnia a nyelvi jelenségek magyarázatát. (A használatos nyelvkönyvek pedig csak korlátozottan segítik ebben.) Ez nem könnyű feladat még egy valamikori magyar szakosnak sem, nem beszélve azokról a kollégákról, akik semmiféle nyelvészeti képzést nem kaptak, és a maguk erejéből próbálják megérteni a nyelv logikáját.

A leggyakrabban nehézségként említett jelenségek a következők: a szóalakok nem hasonlítanak az ismert nyelvekre, emiatt nehéz azonosítani a hangalakból, betűsorból a jelentést, nehéz megérteni a határozott és határozatlan igeragozás és az igekötős igék logikáját, valamint a szórendet. Sajnos a magyart idegen nyelvként tanulók többsége az A2 szint után hamar abbahagyja a tanulást, mivel a kevésbé ismert és tanított nyelvek külső presztízse igen alacsony, hasznossága pedig kimerül a mindennapi kommunikációs helyzetek megoldásában. Így aztán a tanulók többségének megválaszolatlanul maradt kérdésekkel kell szembenéznie, olyanokkal, amelyekre az ő nyelvi szintjén még csak türelemre intés a válasz, de ha nem folytatja a tanulmányait, nem is jut el ahhoz a leckéhez, ahol a problémája már tananyagként fogalmazódik meg, tehát marad nehézség és megtanulhatatlanság mítosza.

A magyart származásnyelvként tanulók között különbséget kell tennünk a nyelvi szint szerint, noha közös pont a másodnyelvi dominancia: vannak az „újra felfedezők”, akik közelebb állnak az idegen nyelvi mutatókhoz, ugyanakkor vannak, akik otthon magyarul beszélnek, de többségi nyelvű iskolába járnak – ilyenkor a kisebbségi anyanyelv jellemzőit kell figyelembe vennünk; és van egy igen széles réteg, amelyik valahol középen helyezkedik el, és a nyelvcsere valamelyik lépcsőfokán áll – ebben az esetben is a másodnyelvi dominanciából kell kiindulnunk, ami kódváltást, kódkeverést is eredményezhet. Attól függően, hogy hol helyezkednek el a nyelvi skálán, milyen a nyelvi tudatosságuk az általuk legjobban ismert és leginkább használt nyelvben, és milyen külső segítséget kapnak, lesz sikerélményük a hasonlóságok és különbségek kezelésében, a magyar nyelv logikájának megértésében. Sokszor a nyelvi készségek egyensúlya is felborul: míg a magyar mint idegen nyelv óráin (ideális esetben) kiegyensúlyozottan fejleszti a nyelvtanár a szóbeli és írásbeli készségeket, a származásnyelvi nyelvórákon, a magasabb nyelvi szinten kommunikáló tanulók írásbeli készségeinek (olvasás, olvasott szöveg megértése, írás, írott szöveg alkotása) fejlesztése igen sok időt vesz igénybe, mert messze elmarad a szóbeli készségektől. Ezen igen sokat segít az elektronikus média elterjedése, hiszen aki tud magyarul, szívesen nézi meg a híroldalakat, keres letölthető könyveket, cikkeket, természetesen a youtube-os videókat, filmeket néz, zenét hallgat, s így észrevétlenül, a nyelvelsajátítás módszereivel fejleszti tudását.

Ha a nyelv egyes részrendszereire vetünk egy pillantást, akkor azt látjuk, hogy a fonetika szintjén az *a-á-o*, *e-é-i* képzése és elkülönítése, a magánhangzók és mássalhangzók hosszú-rövid oppozícióinak jelentés megkülönböztető szerepe (*örül – örül, kerek – kerék – kérek, megy – megy, tud – tudd*) okoz gondot a magyart származási nyelvként vagy idegen nyelvként tanulóknak; a morfológiai rendszerben a toldalékolás mikéntje és logikája miatt például a múlt idő és a felszólító mód szóalakjainak megtanulása, a tárgyhatározottság, illetve magának a tárgy fogalmának a megértése szokta próbára tenni a nyelvi rendszerrel ismerkedők türelmét és kitartását.

A szókinccs tekintetében a szórványközösségek tagjainak talán nehezebb a feladata, mint annak a csoportnak, amelyiknek minden szó idegen, hiszen e közösségek tagjai között sokan vannak, akik eredetileg nem az „irodalmi” nyelvet beszélték, hanem valamelyik magyar nyelvváltozat volt a sajátjuk, az idők során nem tudtak lépést tartani a magyarországi nyelvi változásokkal – ez különösen

az elektronikus média megjelenése előtti időszakra jellemző –, s ezt adták át a későbbi nemzedékeknek is, akik a nyelvkönyvekben viszont a sztenderddel találkoznak. Ebben az esetben igen könnyen kialakulhat a családi nyelvváltozat stigmatizálása, és a fiatalok a származási nyelvük helyett inkább a többségi nyelv biztonságát választják.

Végül meg kell említenünk a legújabb diaszpóra-csoportot, az elmúlt években, évtizedekben útra kelt egyedülállókat, fiatal párokat, kisgyermekes családokat, akik új színt (és feladatot) hoznak az adott ország magyar szórványközösségének életébe. Többségük úgy indul el, hogy néhány év múlva hazatér, ezért igényli a rendszeres magyar óvodai, iskolai foglalkozásokat – de tartalmukban a hazai követelményekhez igazítva. Ez a feladat túlmutat azon a nyelvörző tevékenységen, ami évtizedeken át biztosította a helyi diaszpóra fennmaradását, és új kérdéseket, problémákat vet fel, amelyek feltárása több évre való kutatói feladatot adhat a kisebbségkutatóknak, nyelvészeknek, szociológusoknak, pedagógusoknak és pszichológusoknak egyaránt.

A témához ajánlott irodalom:

- Hegedűs Rita 2004. *Magyar nyelvtan. Formák, funkciók, összefüggések*. Tinta Könyvkiadó, Budapest.
Hegedűs Rita – Nádor Orsolya (szerk.) 2006. *Magyar nyelvmester*. Tinta Könyvkiadó, Budapest.
Szili Katalin 2004. *Tetté vált szavak. A beszédaktusok elmélete és gyakorlata*. Tinta Könyvkiadó, Budapest.
Szili Katalin 2011. *Vezérkönyv a magyar grammatika tanításához*. Enciklopédia Kiadó, Budapest.
H. Varga Márta 2012. *Formák és funkciók. Morfoszintaktikai eszközök és grammatikai jelentések vizsgálata*. KRE BTK – Patrocinium, Budapest.

valamint:

Hungarológiai Évkönyv (Pécsi Tudományegyetem 2000-)

elérhető: <http://epa.oszk.hu/html/vgi/boritolapuj.phtml?id=02287>

THL₂ A magyar nyelv és kultúra oktatásának szakfolyóirata (Balassi Intézet 2005-)

elérhető: <http://epa.oszk.hu/html/vgi/kardexlap.phtml?id=1467>